

Notitie voor de **stuurgroep Zorg voor de jeugd en corona**

Versie: 09-02-2021.

Oproep en concrete voorstellen om jeugd in coronatijd extra te ondersteunen op sociaal gebied

Jongeren snakken naar perspectief!

Het is mooi dat we in de stuurgroep *Zorg voor de jeugd en corona* de gezamenlijke ambitie hebben om jeugd en jongeren goed te ondersteunen, en hen te helpen hun leven weer op te bouwen tijdens en na de coronatijd. Daarbij gaat het volgens ons om vijf hoofdgebieden: 1) Welzijn, 2) Veiligheid, 3) gezondheid/gezonde leefstijl, 4) onderwijs en werk en 5) Bestaanszekerheid, armoede en Schulden.

In deze notitie biedt Sociaal Werk Nederland een aantal concrete voorstellen om jeugd en jongeren weer perspectief te bieden; die zijn met name bedoeld voor de jeugd in achterstandsituaties en -gezinnen.

Immers: de professionals - de kinder-, jeugd- en jongerenwerkers van [de lidorganisaties](#) van Sociaal Werk Nederland – zijn in staat om ook in coronatijden juist deze jeugd én hun ouders (nog) te bereiken; fysiek én online. En dat is hard nodig, omdat al deze jongeren snakken naar normalisering van hun leven en naar een duidelijke datum waarop dit weer mogelijk wordt.

Sociaalwerkorganisaties staan in de startblokken om met gerichte activiteiten en interventies jongeren weer hoop en vertrouwen te bieden. Daarbij werken ze zoals gebruikelijk nauw samen met organisaties in de jeugdgezondheidszorg, de mentale gezondheidszorg en het onderwijs.

Recente onderbouwing van het gegeven dat [sociaal werk rendeert](#): zie [het rapport Meta-analyse Businesscases Sociaal Werk, 2021](#).

1. Welzijn

Door de opeenvolgende coronamaatregelen worden jongeren behoorlijk beperkt in hun vrijheid, in hun sociale contacten en in deelname aan activiteiten op het gebied van cultuur, sport en recreatie. Jongeren tot 18 jaar mogen weliswaar buiten spelen en zich ontspannen in groepsverband, maar vanaf 18 jaar mag dat alleen individueel of met maximaal 2 personen. Ze missen spanning, grenzen opzoeken, "chillen", verliefd worden, uitgaan, kortom alles wat deze levensfase doorgaans zo bijzonder maakt.

Veel van hen weten daarmee te "dealen" maar bij een groeiend aantal leidt het tot gevoelens van angst, eenzaamheid en depressie. Sommigen zoeken daarvoor tijdig hulp, maar over degenen die dat niet doen maken we ons ernstig zorgen. Vaak zijn het immers de toch al kwetsbare kinderen en jongeren die niet op tijd of niet hard genoeg aan de bel trekken. Ook krijgen we verontrustende signalen over dealen, thuisprostitutie en nieuwe criminele groepen.

In de afgelopen maanden zijn kinderen bovendien vaker slachtoffer geworden van huiselijk geweld. De kindertelefoon heeft zo'n 40% meer telefoontjes gehad over spanningen en problemen thuis.

Naast school is het kinder- en jongerenwerk een belangrijke voorziening die – met inachtneming van de maatregelen – in de huidige situatie toch contactmomenten kan organiseren voor jongeren, vaak in combinatie met passende activiteiten. Die geven de kinder- en jongerenwerkers bovendien

de gelegenheid om ook nu hun signalerende rol te vervullen, bijvoorbeeld op het gebied van psychische problemen of huiselijk geweld. Door snel te handelen kun je in nauwe samenwerking met bijvoorbeeld de lokale jeugdgezondheidszorg zwaardere problematiek voorkomen. (zie hiervoor: Metz, J., Sonneveld, J., & Rijnders, J. (2020). *Hoe jongerenwerkers werken aan preventie: 22 keer 1 jaar jongerenwerk in praktijk*. SWP.)

- *Zie ook:* [Jongerenwerkers wel of niet de straat op tijdens avondklok?](#)
- *Zie ook:* ['Benut preventieve kracht van jongerenwerk'](#)

Wij stellen daarom de volgende stappen voor:

- Verleng de Wintergamesregeling tot en met de zomervakantie van 2021 en verhoog de maximumdeelnameleeftijd tot 27 jaar. (<https://www.wintergames2020.nl>)
- Geef jongeren tot 27 jaar in hun eigen wijk of buurt de gelegenheid om buiten in kleine groepen te ontspannen, sporten en activiteiten te doen, via de buursportcoaches, het jongerenwerk en de Cruijff en Krajicek Courts. Met inachtneming van de RIVM-maatregelen en de avondklok. Zie [artikelen WinterGames](#).
- Jongerencentra, al of niet als onderdeel van brede welzijnslocaties, kunnen nu al beperkt open zijn voor de meest kwetsbare groepen. Met meer aandacht hiervoor en ruimere openingstijden kunnen jongerenwerkers nog meer betekenen voor jongeren. Ontmoetingsplekken zijn nodig: gymzalen. Met inachtneming van de RIVM-maatregelen uiteraard.
- Versterk de sociale basis, de sociale kracht en de koppeling buurt-school. Dat geldt ook buiten schooluren: zorg dat kwetsbare kinderen die het thuis moeilijk hebben na school terecht kunnen in buurthuizen met [kinderwerkers](#) en jongerenwerkers om daar veilig, rustig en onder begeleiding huiswerk te maken of te spelen. Regel daarvoor urenfinanciering en openstelling van gebouwen.
- Anno 2021 werken vrijwel alle jongerenwerkers ook online. Verzamel en verspreid online initiatieven onder professionals in jeugd- en jongerenwerk, zodat zij "hun" jongeren online kunnen voorzien van ontspanning en informatie, vooral ook na 21.00 uur. En andersom: koppel lokale initiatieven aan landelijke websites en initiatieven vanuit bijvoorbeeld het onderwijs en de zorg, zodat ook ouders worden bereikt. Een mooi voorbeeld daarvan is hoe [het jongerenwerk in Uden](#) dat doet.

2. Veiligheid

Jongeren lopen meer risico om slachtoffer te worden van [huiselijk geweld en kindermishandeling](#), doordat spanningen thuis oplopen. [Zie NJI, 2021. En hulp](#).

In het coronatijdperk zijn stages en werkgelegenheid voor veel jongeren weggevallen. Dat betekent niet alleen een probleem rond bestaanszekerheid (wonen, eten) en schaadt niet alleen hun opleidingsperspectief en het opdoen van werkervaring, maar het vergroot ook het gevaar dat met name kwetsbare jongeren op het verkeerde pad raken. In de praktijk ziet Sociaal Werk Nederland immers dat deze jongeren, onder wie ook LVB-jongeren (=Licht Verstandelijke Beperking; [1:8 Nederlanders!](#)), eerder zwichten voor de verlokkingen van snel geld verdienen, en zich ook makkelijk laten ophitsen om mee te doen aan relletjes.

Om soortgelijke redenen stijgt ook het risico op jeugdprostitutie. Uit de [Dadermonitor mensenhandel 2015-2019](#) blijkt namelijk dat bij binnenlandse seksuele uitbuiting een op de drie daders jonger is dan 23 jaar. Vooral meisjes en jonge vrouwen zijn hiervan het slachtoffer.

Door corona en recente [gebeurtenissen als die in de VS, Washington](#) zien we helaas ook dat jongeren gevoeliger worden voor fake-nieuws en complottheorieën, maar ook voor wantrouwen jegens de overheid, hulpverleners en journalistiek. We moeten er samen voor zorgen dat die kloof niet nog groter wordt.

Onze voorstellen:

- Verbind kennis en praktijk op het gebied van welzijn en veiligheid. [Stimuleer initiatieven vanuit HALT en het jongerenwerk](#) om op lokaal niveau zowel vanuit de preventieve als de curatieve kant samen op te trekken om jongeren weerbaarder te maken. Juist in coronatijd is het belangrijk dat jongerenwerkers op straat jongeren kunnen wijzen op de risico's van overtredingen en wangedrag. [Samen met HALT en politie kunnen jongerenwerkers](#) nog meer ellende voorkómen dan ze nu al doen, door maatregelen af te spreken die deze jongeren meer perspectief bieden.
- Overleg met het openbaar ministerie dat zij bij aanhoudingen alert zijn op het feit dat sommige jongeren LVB zijn. Zijzelf én de samenleving zijn beter af met goede begeleiding en ondersteuning dan met alleen straf.
- Zorg ervoor dat bij het aanpakken van jeugdprostitutie niet alleen vanuit veiligheid en zorg gekeken wordt naar deze meiden (en jongens), maar ook vanuit het meidenwerk en jongerenwerk. Dankzij hun vakkennis kunnen zij het vertrouwen winnen van deze jongeren en hen via een brede aanpak met aandacht voor meerdere levensgebieden helpen de negatieve spiraal om te buigen.
- Zorg [dat in elke buurt buurthuizen](#), schoollocaties of andere begeleide ontmoetingsplekken open zijn voor kinderen en jongeren: voor huiswerk, wie krap behuisd is, het thuis onveilig is of voor wie daar ronduit onwelkom is.

3. Gezondheid, gezonde leefstijl

Corona heeft een negatief effect op de gezondheid van kinderen en jongeren. Zij bewegen en sporten minder, maar snoepen en snacken méér. Dus is het ongelofelijk belangrijk dat kinderen en jongeren, vooral in achterstandswijken, in [deze maanden van stilstand wél kunnen bewegen en sporten](#). En bovendien: als zij zich onder begeleiding van professionals kunnen ontspannen en uitleven neemt ook hun mentale weerbaarheid toe.

Onze voorstellen:

- Rond Kerst 2020 hebben meer dan 25.000 jongeren gebruikgemaakt van de [Wintergames](#). Verleng de Wintergamesregeling tot en met de zomervakantie van 2021 en verhoog de maximumdeelnameleeftijd tot 27 jaar.
- Veel dans- en andere activiteiten liggen stil, zeker voor meiden. Immers: dansen doe je vooral binnen. Met inachtneming van de RIVM-maatregelen zou je in kleinere groepen wél binnen kunnen dansen.
- Geef jongeren tot 27 jaar in hun eigen wijk of buurt de gelegenheid om buiten in kleine groepen te ontspannen en activiteiten te doen, via de buursportcoaches, het jongerenwerk en de Cruijff en Krajicek Courts. Met inachtneming van de RIVM-maatregelen en de avondklok.
- Stimuleer gemeenten om gebruik te maken van JOGG, in combinatie met het lokale jeugd- en jongerenwerk zodat nog meer jongeren worden bereikt.

4. Onderwijs en werk

Sociaal Werk Nederland ziet dat de meeste leer- en ontwikkelingsachterstanden optreden bij kinderen die thuis moeilijk kunnen spelen en werken, bijvoorbeeld omdat ze kleinbehuisd zijn, er geen geld is voor online werken, hun ouders moeten werken of het Nederlands niet voldoende beheersen om hun kinderen te kunnen begeleiden. Dat begint al bij de jongste kinderen. Door corona hebben peuters minder gebruik kunnen maken van de peuteropvang, die vooral in achterstandswijken juist van groot belang is.

In 2020 ontving de kinderopvang daarom subsidie via het ministerie van OCW om tijdens vakanties de voorschool aan te bieden. Dit heeft niet alleen een positief effect op de ontwikkeling van de kinderen maar ook op hun gezinssituatie, omdat ouders even ontlast worden van hun opvoedingstaken. Voor 2021 heeft de kinderopvang echter nog geen toekenning gekregen voor die subsidie, terwijl het onderwijs wel door kan gaan met de zomerscholen.

In coronatijd heeft het onderwijs extra moeite om goed contact te houden met de kinderen en jongeren. Jongerenwerk en schoolmaatschappelijk werk kan binnen het onderwijs een belangrijke

aanvulling zijn op het gebied van vroegsignalering, ondersteuning en begeleiding naar stages en hulpverlening.

Veel jongeren in met name het vmbo en mbo kunnen momenteel geen stage doen in bijvoorbeeld de kinderopvang, de horeca en de evenementensector. Door de hoge werkdruk in andere sectoren valt de begeleiding die er is bovendien schraler uit. Dat alles schaadt de ontwikkeling van vmbo- en mbo-leerlingen, en verkleint hun kansen op de arbeidsmarkt. Schooluitval, depressie en criminaliteit liggen op de loer.

Onze voorstellen:

- Benadruk bij het ministerie van OCW het belang van zomervoor scholen, zeker ook in 2021!
- Op plaatsen waar jeugd- en jongerenwerkers en schoolmaatschappelijk werkers binnen scholen actief zijn, blijkt hoe succesvol hun samenwerking met leerkrachten kan zijn, bijvoorbeeld op het gebied van vroegsignalering en korte interventies. Die samenwerking is echter nog niet breed verspreid. Een landelijk stimuleringsprogramma kan en moet daar verandering in brengen. Zie ook "[Jongerenwerk en voortgezet onderwijs: partners in versterken schoolcarrières van kwetsbare jongeren](#)", A. Sarti, W. Manders, J. Metz – 2019.
- Ontwikkel alternatieve stageroutes voor studenten zolang zij daarvoor niet terecht kunnen in de horeca, de kinderopvang en de evenementensector. Doe dit in samenspraak met SBB, de sociale partners en het onderwijs.
- Breng initiatieven als [JINC](#) breed onder de aandacht in het hele land.

5. Bestaanszekerheid, armoede en schulden

Wetenschappelijk onderzoek bevestigt het keer op keer: mensen aan de onderkant van de samenleving worden het hardst getroffen door corona. Ze raken hun banen kwijt en zien hun schulden oplopen. Kinderen en jongeren zijn daar extra de dupe van. Permanente geldstress van ouders is niet bevorderlijk voor de sfeer in huis, wat de kans op goed thuisonderwijs verkleint. Door verlies van bijbaantjes is het voor kwetsbare jongeren zelf ook moeilijker om rond te komen. Met als risico: (oplopende) schulden of meedoen aan illegale activiteiten, met alle (langdurige) gevolgen van dien.

Na corona is voor deze gezinnen de ellende nog niet voorbij. De hoge zorgkosten, ook als de jongeren 18 jaar worden, maken dat zij niet de medische en psychische hulp zoeken en krijgen die zij nodig hebben. Door schulden en armoede groeit het risico dat jongeren op straat komen te staan. Op grond van de [kostendelersnorm](#) worden deze gezinnen extra gekort op hun bijstandsuitkering en worden jongeren gedwongen het huis te verlaten. Dakloosheid is voor hen een reëel gevaar.

Onze voorstellen:

- Onderzoek of voor deze gezinnen de eigen bijdrage in de ziektekosten kan worden vergoed via de gemeente of de zorgverzekeraar.
- Regel samen met het ministerie van SZW dat gemeenten voor jongeren wier ouders niet de wettelijke onderhoudsplicht kunnen of willen voldoen hun uitkering aanvult met € 255 euro. Maak daarover afspraken over met gemeenten, zodat deze jongeren niet dakloos worden.

Tot slot: veruit de meeste jongeren zijn van goede wil. Maar zeker in deze tijd is willen niet per definitie gelijk aan kunnen. Laten we er met elkaar alles aan doen om hen ondanks alle noodzakelijke coronabeperkingen toch de kansen te geven die ze verdienen. Sociaal werk Nederland neemt hierin graag het initiatief, samen met partners als de jeugdgezondheidszorg, de jeugdhulp en het onderwijs.

Namens Sociaal Werk Nederland,

Lex Staal, directeur

Ernst Radius, senior adviseur (06-22073506, radius@sociaalwerk.nl)